

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Водяника Романа Валерійовича «Вплив економічної ризикостійкості
промислових підприємств на їх інноваційний розвиток»,
яку подано на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка .
(галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки)

Актуальність теми дослідження.

Соціально-економічні зміни в Україні та світі формують нові, специфічні умови функціонування промислових підприємств, що характеризуються високим рівнем нестійкості та невизначеності, що каталізує суттєве зростання інтересу до досліджень проблем ризик-менеджменту в різних сферах підприємницької діяльності. Кардинальні зміни в соціально-економічному середовищі зумовили нові правила функціонування суб'єктів господарювання та привнесли до діяльності підприємств необхідність управління новими факторами ризику. Виробники зіткнулися з необхідністю здійснювати підприємницьку діяльність в умовах інформаційної невизначеності, нестійкості економічного середовища, повсюдної неоднозначності та мінливості законодавства. У нашій країні джерелами ризику стають не тільки непрогнозованість та непередбачуваність ринкової кон'юнктури, попиту та пропозиції, цін, переваг та платоспроможності споживачів, а й непослідовність і, найчастіше, суперечливість дій органів державної та місцевої влади щодо встановлення правових норм для підприємництва. У ситуації ринкової конкуренції аналіз, оцінка та управління ризикостійкості промислових підприємств набуває самостійного теоретичного і прикладного значення. Рішення цієї проблеми стосовно умов функціонування промислових підприємств вимагає додаткового системно-цільового осмислення як світового так і державного досвіду.

Зазначене актуалізує необхідність розробки науково обґрунтованої методики оцінювання впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток. Тому тема дисертаційної роботи Водяника Романа Валерійовича, яку присвячено подальшому розвитку теоретичних положень та розробці прикладних аспектів визначення впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами та темами.

Дослідження Водяника Романа Валерійовича виконувалось відповідно до планів науково-дослідних робіт Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка Міністерства освіти і науки за темою: «Інноваційні стратегії управління бізнес-процесами суб’єктів підприємництва» (номер державної реєстрації 0121U109191, 20121-2025 pp.), в якій автором сформовано програму інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах постконфліктної трансформації.

Оцінка достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Детальний аналіз змісту дисертації, ознайомлення з публікаціями дисертанта у наукових виданнях дав можливість зробити такі висновки.

Дисертаційна робота виконана на актуальну тему. Положення роботи є змістовними і несуперечливими. Висновки дисертаційної роботи є обґрунтованими, вони пройшли апробацію на промислових підприємствах та обговорені на наукових конференціях.

Основою виконання теоретичних та практичних задач дисертаційної роботи послугували сучасні фундаментальні положення теорій регіонального менеджменту в галузі розвитку продуктивних сил та регіональної економіки. Теоретичною основою дослідження послугували фундаментальні положення та наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених. Інформаційною базою роботи послугували дані державної служби статистики України, інформаційні ресурси промислових підприємств, загальнодержавні та регіональні документи. Автором

проаналізовано значний обсяг вітчизняних та іноземних наукових досліджень, що дозволило окреслити сучасний стан проблеми та ґрунтовно підійти до розв'язання визначених у дисертаційній роботі завдань. Це надало можливість забезпечити достатній теоретичний ступінь обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи з теоретичної та методичної точки зору.

Надійність, достовірність та вірогідність отриманих результатів дисертаційної роботи підтвердженні аналізом об'єктивних даних щодо оцінювання ризикостійкості промислових підприємств, застосуванням методів діагностики ефективності інноваційної діяльності, вибором за результатами діагностики пріоритетних областей впливу ризикостійкості, апробацією результатів роботи на промислових підприємствах. Обґрунтованість наукових результатів підтверджується використанням в дослідженні загальнонаукових методів (методи теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, методів статистичного дослідження, аналітичного групування й економіко-математичного моделювання, абстрактно-логічного, графічного, монографічного, аналітичного та системного підходів).

Зміст дисертації відповідає її темі, засвідчує досягнення поставленої мети та розв'язання побудованих у логічній послідовності завдань.

Слід відзначити, що значна частина таблиць і рисунків, які наведені в дисертації, є авторською розробкою, що підвищує загальну цінність дослідження та свідчить про високий рівень самостійної роботи здобувача у процесі підготовки дисертації.

Робота написана державною мовою. Стиль викладення матеріалів в дисертації відповідає вимогам до наукових робіт такого рівня, характеризується науковістю, обґрунтованістю, системністю, логічністю та послідовністю.

Дисертаційна робота складається із трьох розділів, що логічно між собою пов'язані та розкривають теоретичні й практичні аспекти обраної проблематики, а також новизну пропонованих наукових положень.

У першому розділі «Теоретичні основи управління економічним ризиком в контексті інноваційного розвитку промислових підприємств» здобувачем зроблено семантичний аналіз категорії «економічний ризик», проведено дослідження взаємозв'язку категорій понятійного апарату дослідження в умовах нестабільної діяльності промислових підприємств, розглянуто інноваційний розвиток як парадигму підвищення стійкості промислового підприємства та його прогресу.

У другому розділі «Аналітичне забезпечення ризикостійкості інноваційного розвитку промислових підприємств» визначено економічну ризикостійкість як основу механізму управління інноваційним розвитком підприємства, розроблено класифікацію факторів ризикостійкості промислових підприємств, зроблено аналіз економічних ризиків та стійкості у контексті управління інноваційним розвитком підприємства.

У третьому розділі «Забезпечення економічної стійкості промислових підприємств під час їхнього інноваційного розвитку» здобувачем було удосконалено програму інноваційного розвитку підприємства, проведено моделювання стійких організаційних форм реалізації інноваційних стратегій та логіко-ймовірне моделювання ризикостійкості підприємства при реалізації інноваційних проектів.

Після третього розділу дисертаційної роботи викладені висновки, які відображають основні результати наукового дослідження.

Сукупність розглянутих обставин, проведений аналіз положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи дозволяє стверджувати, що вони є достовірними та обґрунтованими, дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею, що виконана автором самостійно.

Наукова новизна, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

За результатами вирішення поставленої мети і завдань дослідження щодо оцінювання впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток в дисертаційній роботі досягнуто сукупність результатів, яким притаманна певна наукова новизна.

Дисертаційна робота представляє собою повне, обґрунтоване та логічно побудоване вирішення поставленого науково-практичного завдання щодо оцінювання впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток. Головним результатом дослідження є розроблені теоретичні і методичні положення оцінки для управління інноваційним розвитком промислових підприємств.

Основні результати дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому.

Автором удосконалено систематизацію факторів економічної ризикостійкості промислового підприємства при управлінні його інноваційним розвитком на підставі ієрархії сопідлеглих понять економічного ризику, яку побудовано на системному та подійному підході, що, на відміну від існуючих, сприяє уточненню вибору напрямів інноваційної діяльності підприємства.

Дисертантом удосконалено програму інноваційного розвитку промислового підприємства, яку, на відміну від існуючих, сформовано з використанням динамічного моделювання комплексу часткових фінансових рівноваг підприємства та з доданням етапу аналізу стійкості підприємства стосовно факторів ризику нового походження, що, на відміну від існуючих, дозволить досягти узгодження між рівнями динамічної та статичної стійкості підприємства та забезпечити стійкість підприємства при реалізації інноваційних стратегій в умовах нестабільного середовища.

Автором уточнено перелік внутрішніх та зовнішніх імперативів інноваційного розвитку, який, на відміну від існуючих, має важливе методологічне, теоретичне та практичне значення та створює передумови для

появи нових методів, форм і практичних механізмів управління інноваційним розвитком промислових підприємств та розроблено алгоритм вибору інноваційних проектів для реалізації, який містить підхід до логіко-імовірнісного моделювання рівня ризикостійкості підприємства за його інфодинамічними характеристиками, заснований на негентропійному моделюванні, що дозволить визначати інноваційні рішення у термінах критерію вибору управлінського рішення – забезпечення ризикостійкості підприємства під час реалізації інноваційних проектів.

В роботі автором розроблено комплекс прикладних моделей управління інноваційним розвитком промислового підприємства за показниками економічної стійкості, що, на відміну від існуючих, дають змогу проводити діагностику можливостей розвитку, оцінювати ефективність інвестицій інновації з урахуванням факторів ризику у термінах критерію вибору управлінського рішення, що дозволить прогнозувати зміну економічної ситуації на підприємстві під час реалізації інноваційних стратегій за умов нестабільного середовища.

Дисертантом розвинуто моделювання управління інноваційним розвитком промислового підприємства з використанням когнітивного моделювання стійких організаційних структур, що містять апарати знакових ітераторів та «м'яких» моделей, призначених для опису слабоформалізованих та багатозв'язаних систем, в результаті чого встановлено, що структурна стійкість інноваційної системи може бути підвищена за рахунок нового елемента – механізму управління інноваційним розвитком, що дозволяє перерозподілити зв'язки, що ведуть до утворення позитивних зворотних контурів та порушують стійкість інноваційної системи.

Теоретичні положення, які викладено дисертантом в роботі, дозволили сформувати сукупність цікавих результатів щодо оцінювання впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток. Таким результатам притаманна наукова новизна та практична значущість, вони характеризуються повнотою та обґрунтованістю.

Отже, проведений аналіз положень наукової новизни дозволяє встановити, що такі положення відповідають чинним вимогам, які пред'являються до дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Теоретичне та практичне значення роботи, використання результатів дослідження.

Розробки та пропозиції дисертаційної роботи Водяника Романа Валерійовича є вагомим внеском у теорію і практику регіонального менеджменту та регіональної економіки. Наукова цінність результатів дослідження полягає у розробленні теоретичного підґрунтя щодо визначення впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток на підставі аналізу економічних ризиків та стійкості у контексті управління інноваційним розвитком підприємства та розробляння практичних рекомендацій щодо забезпечення економічної стійкості промислових підприємств.

Одержані результати та практичні рекомендації становлять методичну основу впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток. До результатів, що мають найбільше практичне значення, належать: процедура оцінювання економічних ризиків та стійкості у контексті управління інноваційним розвитком підприємства; моделі управління інноваційним розвитком промислового підприємства; алгоритм вибору інноваційних проектів для реалізації.

Окремі положення дисертаційної роботи впроваджені в освітній процес Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка.

Публікації основних результатів дослідження та відповідність дисертації чинним вимогам.

Основні результати дослідження опубліковані в 11 наукових працях, серед яких 5 статей – у наукових фахових виданнях, 1 стаття – у міжнародному фаховому виданні, 5 публікацій – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій – 6,5 д.а., з яких особисто здобувачеві належать 4,8 д.а. Опубліковані праці відображають зміст дисертації. Кількість та обсяг

друкованих праць дають авторові право на публічний захист дисертації. У роботах, опублікованих у співавторстві зазначено особистий внесок здобувача.

Положення дисертаційного дослідження, які складають наукову новизну, повністю висвітлені у наукових спеціалізованих виданнях та обговорені на науково-практичних конференціях. З наукових праць, опублікованих у свіавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, що отримані автором особисто.

Академічна добросовісність.

Дисертація Водяника Романа Валерійовича характеризується як самостійна, авторська робота та не порушує норм законодавства про захист авторського права; порушення здобувачем академічної добросовісності не виявлено; дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей.

Дискусійні положення та зауваження до роботи.

Відзначаючи достатньо високий рівень розробок щодо визначення впливу економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток, слід зауважити, що не всі положення роботи є завершеними, до того ж у роботі є недоліки, упущення та неточності. Основні з них зводяться до такого.

1. Не зрозуміло чому автор розділяє теоретичні та прикладні макроекономічні передумови концепції стійкого розвитку, адже в такому розумінні здобутки вчених та розробки виконані в межах різних теорій є не об'єктивними, а суб'єктивними (підрозділ 1.3).

2. Автор наводить в роботі забагато загальновідомих матеріалів. Це стосується аналізу понять економічної стійкості, її структури та складових (підрозділ 1.1), алгоритм вибору інноваційних проектів для реалізації та принципам побудови податкових систем (підрозділ 3.2) тощо.

3. Не достатньо обґрунтованою, на наш погляд, є ідентифікація стратегічних чинників, що впливають на фактори економічної ризикостійкості промислового підприємства (підрозділ 2.1), не зрозуміло чому саме ці чинники є стратегічними. Чи це зумовлено їхньою важливістю для управління

інноваційною діяльністю, чи може іншими підставами.

4. З тексту дисертації не достатньо зрозумілим є підґрунтя розробленої схеми узгодження рівнів статичної та динамічної стійкості промислового підприємства при реалізації інноваційних проектів за допомогою забезпечення комплексу часткових фінансових рівноваг. Це зауваження потребує уточнення.

5. Дискусійним є питання щодо виявлених та узагальнених закономірностей інноваційного розвитку промислових підприємств (підрозділ 1.3).

6. У підрозділі 2.1. автор пропонує досить цікаву схему признаків стійкого функціонування та розвитку підприємства. Ці дослідження є дійсно оригінальними та актуальними проте вони не здобули використання в роботі на рівні розробки методичних рекомендацій. На жаль, цей напрям дослідження не був достатньо опрацьованим. Хоча пункт новизни стосовно аналітичного поділу економічної ризикостійкості підприємства на постійну та змінну частини в короткостроковому та середньостроковому інтервалах, виступаючи обмежувальною умовою діяльності, що визначається ресурсною базою, галузевими та регіональними умовами, факторами суб'єкта управління та процесів діяльності є дуже цікавим та міг би бути винесеним в розділ «удосконалено».

Наведені зауваження не зменшують загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи та висвітлених в ній результатів.

Висновки та загальна оцінка дисертації, її відповідність існуючим вимогам.

В цілому дисертаційна робота Водяника Романа Валерійовича є завершеною кваліфікаційною науковою працею. Наукові положення дисертаційної роботи викладено конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми.

Зміст дисертаційної роботи та вибрана тема дослідження відповідають спеціальності 051 Економіка (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки). Стиль викладання положень та результатів дисертації відповідає нормам

наукового стилю. Оформлення результатів проведеного дослідження здійснено відповідно до існуючих вимог.

За результатами аналізу дисертаційної роботи на підставі змісту відгуку вважаю, що дисертаційна робота Водяника Романа Валерійовича «Вплив економічної ризикостійкості промислових підприємств на їх інноваційний розвиток» за рівнем наукової новизни отриманих результатів, практичною значущістю таких результатів, якістю проведених досліджень та стилем викладання положень роботи відповідає пп. 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженному Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та основними положеннями «Вимог до оформлення дисертації» (затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40), дисертант – Водяник Роман Валерійович – заслужовує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 051 Економіка.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та
управління Черкаського державного
технологічного університету
Міністерства освіти і науки України

Руслан МАНН

Угрич Марине